

Inne niż strajk formy akcji protestacyjnych

Prowadzenie akcji protestacyjnych jest możliwe w ramach prowadzonego sporu zbiorowego w oparciu o przepisy ustawy o rozwiązywaniu sporów zbiorowych, a także poza tą procedurą.

Kiedy można prowadzić akcję protestacyjną w ramach sporu zbiorowego?

Inne niż strajk formy akcji protestacyjnej mogą być stosowane po wyczerpaniu trybu postępowania określonego w rozdziale 2 (rokowania) ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o rozwiązywaniu sporów zbiorowych (Dz. U. z 1991 r., Nr 55, poz. 236 ze zm.). Ustawa nie wyodrębnia form występujących pod nazwą „inne niż strajk formy akcji protestacyjnej”, nie określa bliżej, na czym one polegają ani nie zawiera ich wykazu. Przepis ten (art. 25 ust. 1 ustawy) w sposób ogólny wymienia tylko warunki, jakim te formy protestu mają odpowiadać, od których przestrzegania zależy ich legalność. Związek zawodowy ma więc możliwość dokonania wyboru odpowiednich działań zbiorowych, byleby tylko odpowiadały one wymogom ustawowym. Komentowany przepis ustala trzy kryteria determinujące legalną akcję protestacyjną. Dozwolona jest taka akcja protestacyjna, która:

- 1) nie zagraża życiu lub zdrowiu ludzkiemu,
- 2) nie narusza porządku prawnego,
- 3) przebiega bez przerywania świadczenia pracy.

Wymienionym wymaganiom na ogół nie uchybiają akcje protestacyjne, polegające na oplakaniu i oflagowaniu zakładu pracy, pikietowaniu, jeżeli robią to pracownicy w czasie wolnym od

pracy i nie blokują dostępu do zakładu oraz nie zakłócają porządku i spokoju publicznego. Formami akcji protestacyjnej mogą być wiece organizowane na terenie zakładu pracy, jeżeli nie uczestniczą w nich pracownicy, którzy w tym czasie winni wykonywać pracę i nie przeszkadzają w świadczeniu pracy pracownikom nie biorącym udziału w akcji. Podobnie wypowiada się w swoim komentarzu do ustawy o sporach zbiorowych J. Brol (G. Bieniek, J. Brol, Z. Salwa: Prawo związkowe z komentarzem., Warszawa 1992, s. 148).

Jak legalnie przeprowadzić pokojowe zgromadzenie poza zakładem pracy?

W celu legalnego zbiorowego przeprowadzania pikiet, demonstracji, akcji rozdawania ulotek i innych tego typu pokojowych zgromadzeń poza zakładem pracy niezbędne jest stosowanie innych przepisów prawa. W szczególności będą miały w tym wypadku zastosowanie przepisy ustawy z 5 lipca 1990 r. Prawo o zgromadzeniach (Dz. U. z 1990 r., Nr 51, poz. 297 ze zm.) oraz ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. Prawo o ruchu drogowym (Dz. U. z 2005 r. Nr 108, poz. 908 ze zm.). Pracownicy, którzy w czasie wolnym od pracy biorą udział w akcji (zgromadzeniu) prowadzonej poza terenem zakładu pracy, nie są narażeni na żadne negatywne konsekwencje ze strony pracodawcy,

ponieważ w żaden sposób nie naruszają obowiązujących na terenie zakładu pracy przepisów. Indywidualni pracownicy będą jednak podlegali odpowiedzialności, jeżeli opuszczą swoje stanowiska pracy i teren zakładu bez zgody pracodawcy, czyli naruszą jeden z podstawowych obowiązków pracowniczych. W celu przeciwdziałania ewentualnym negatywnym konsekwencjom z tytułu uczestnictwa w pikiecie, wskazane jest skorzystanie w tym dniu z urlopu np. na żądanie (art. 167 2 kodeksu pracy). Pokojowe zgromadzenia pracowników odbywające się poza terenem zakładu pracy mogą być prowadzone bez wszczynania procedury, o której mowa w ustawie o rozwiązywaniu sporów zbiorowych.

Co zmienił wyrok Trybunału Konstytucyjnego w odniesieniu do zgromadzeń?

W dniu 18 stycznia 2006 r. Trybunał Konstytucyjny wydał wyrok (K 21/05), w którym uznał, iż art. 65 ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym (Dz. U. z 2005 r. Nr 108, poz. 908 ze zm.) w części obejmującej wyraz „zgromadzenia” jest niezgodny z konstytucją. Wnioskodawca – Rzecznik Praw Obywatelskich – argumentował, że ustawa Prawo o ruchu drogowym zawiera przepisy szczególnie w istotny sposób ograniczające konstytucyjną wolność orga-

nizowania pokojowych zgromadzeń. Uzależnianie prawa do zorganizowania zgromadzenia od uzyskania zezwolenia przekształcało wolność organizowania zgromadzeń publicznych w system koncesyjny. Wymagań takich nie stawiano przykładowo zgromadzeniom o charakterze religijnym. Rzecznik Praw Obywatelskich wystąpił do TK o stwierdzenie niezgodności przepisu ustawy Prawo o ruchu drogowym w zakresie, w jakim uzależnia zorganizowanie zgromadzenia od uzyskania zezwolenia na jego przeprowadzenie. Trybunał podzielił stanowisko rzecznika, co w praktyce spowodowało istotną zmianę dla organizatorów zgromadzeń. Po wyroku TK do zgromadzeń (co najmniej 15 osób) nie stosuje się już art. 65 ustawy Prawo o ruchu drogowym, który wymagał uzyskanie zezwolenia na jego zorganizowanie. Wystarczy, że organizator zawiadomi organ gminy o planowanym zgromadzeniu nie później niż na 3 dni, a najwcześniej 30 dni przed jego terminem (art. 7 ustawy Prawo o zgromadzeniach). Przepisy ustawy Prawo o ruchu drogowym stosuje się nadal w odniesieniu do zawodów sportowych, rajdów, wyścigów i innych imprez, które powodują utrudnienia w ruchu lub wymagają korzystania z drogi w sposób szczególny.

Ewa Podgórska-Rakiel,
specjalista Biuro Ekspertkie KK
NSZZ Solidarność